

De la presó preventiva a les euroordres a la carta: deu ombres de la causa de l'1-O

La instrucció de Llarena, àmpliament criticada per les defenses, condicionarà un judici al Suprem que acabarà amb recursos a Estrasburg quan es dicti sentència

El trasllat dels presos a Madrid | Josep M. Montaner

Llums i ombres entre despatxos i jutjats. La causa judicial de l'1-O n'ha estat repleta. Des del seu inici oficial, amb la querella de l'exfiscal general de l'Estat, José Manuel Maza, contra tot el Govern i els membres sobiranistes de la mesa del Parlament (<https://www.naciodigital.cat/noticia/141651/fiscalia/presenta/querella/rebellio/sedicio/malversacio/contra/puigdemont/forcadell>), però fins i tot molt abans, amb l'ordre del jutjat d'instrucció 13 de Barcelona. Aquest organisme va ordenar la macrooperació policial del 20 de setembre per la qual serien acusats els líders d'Òmnium i de l'ANC, Jordi Cuixart i Jordi Sànchez.

Des d'aquell moment, i ja amb l'entrada en escena de la presó provisional dictada pel jutge instructor del Tribunal Suprem, Pablo Llarena, diverses decisions i actuacions judicials han estat criticades per les defenses, han generat dubtes a ulls dels juristes, i la imparcialitat de la causa s'ha posat al centre del debat. Aquestes són les deu ombres de la instrucció del judici de l'1-O, que ara arriba a la sala segona del Tribunal Suprem però que tot apunta que acabarà a Estrasburg si hi ha condemnes.

1. El jutjat 13 i l'acusació d'una causa general

Concentració davant del Departament d'Economia Foto: Adrià Costa

El jutjat d'instrucció 13 de Barcelona ha estat un dels punts negres de la instrucció vinculada a l'1-O, que ha acabat desembocant al Suprem. Aquest és el jutjat que va iniciar les investigacions contra els independentistes arran de la querella interposada per Vox contra l'exsenador d'ERC i exjutge Santi Vidal. No obstant això, i segons va admetre el titular del jutjat a instàncies de l'Audiència Barcelona, ja havia començat a investigar el procés independentista per una altra banda

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/163129/jutjat/instruccio/13/es/retracta/admet/estava/investigant/1-o>) .

Arran d'una querella interposada pel col·lectiu de juristes Drets

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/159026/admeten/querella/drets/contra/guardia/civil/falsedat/documental/1-o>) contra la Guàrdia Civil, el jutjat d'instrucció 13 va reconèixer que havia instat els agents a realitzar interrogatoris a càrrecs de la Generalitat a la caserna de la Travessera de Gràcia de Barcelona, malgrat que prèviament havia negat tenir-hi res a veure. El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) no tenia constància d'aquesta investigació. A més, el juliol del 2017 va negar -en una resolució dirigida a la CUP- que la causa que instruïa tingués "per objecte l'organització política ni la convocatòria del referèndum". És en aquest punt que alguns advocats han parlat d'una causa general contra l'independentisme instruïda per aquest jutjat. Això és el que argumenten Oriol Junquera i Raül Romeva en el seu escrit de defensa.

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/170819/causa/general/contra/independentisme/secret/blindada>) "Hi ha una causa general contra l'independentisme català, mantinguda en secret i blindada

enfrent del legítim exercici de drets processals dels investigats", asseguruen.

2. Reinventant la rebel·lió

Les acusacions al judici de l'1-O Foto: ACN

Un dels elements més controvertits de la instrucció del judici és l'acusació de rebel·lió que han fet la Fiscalia i Vox i que ha assumit el magistrat Pablo Llarena.

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/165204/fiscalia/mante/rebellio/reclama/fins/25/anys/preso/junques>)

Aquest delictes només s'havia utilitzat un cop abans: va ser pel cop d'Estat del 23-F

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/166200/cop/estat/amb/armes/espanya/pot/sortir/mes/barat/referendum>) que va protagonitzar Antonio Tejero i un grup de militars franquistes. En el cas català, el relat de la rebel·lió ha estat qüestionat per molts experts (més de 300 juristes d'arreu de l'Estat van rebutjar aquesta acusació

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/167363/mes/120/academics/estat/rebutgen/acusacions/rebellio/sedicio/1-o>) perquè no hi ha violència, un requisit imprescindible per parlar d'aquest tipus delictiu, tal com s'estableix al codi penal.

L'acusació per aquest delictes, però, justifica bona part de la repressió contra l'independentisme i l'allargament de la presó preventiva, i segons diversos experts, respon a una "motivació política". A tot això se li suma que tots els tribunals internacionals que han vist el cas -principalment Bèlgica i Alemanya en el cas dels exiliats-

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/159173/alemanya/accepta/extradir/puigdemont/malversacio>)

han descartat que els fets que es van viure a Catalunya la tardor del 2017 es puguin traduir en aquest tipus delictiu. En el cas del Suprem, doncs, sembla voler-se reinterpretar el delictes de rebel·lió.

3. La malversació, un delictes que Montoro va negar

Oriol Junqueras i Cristóbal Montoro, en una reunió del consell de política fiscal i financera Foto: ACN

L'exministre d'Hisenda, Cristóbal Montoro, no es pensava que acabaria assenyalat per Ciutadans acusat de col·laborar amb l'independentisme. Els líders independentistes són sospitosos, a ulls de la maquinària judicial i policial espanyola, d'haver malversat diner públic durant el procés, especialment en la celebració del referèndum. El problema és que les finances de la Generalitat estaven controlades des del 2015 i totalment intervingudes des del juliol de 2017, (<https://www.naciodigital.cat/noticia/135327/estat/interv/totes/despeses/generalitat/evitar/referendum>) quan la conselleria d'Economia havia de comunicar al ministeri en què es gastaven els diners.

Precisament per això, Montoro va deixar clar que no hi havia pogut haver malversació en el cas del referèndum. "No sé com es va pagar, però no va ser amb diners públics" (<https://www.naciodigital.cat/noticia/152808/montoro/sobre/1-o/no/es/va/pagar/pero/no/va/ser/amb/diners/publics>), admetia l'abril de l'any passat, i de fet, així li ho va explicar al jutge Pablo Llarena quan el magistrat del Suprem li va demanar per escrit les proves per negar la malversació. Aleshores, Montoro va dir que no tenia informació per justificar que l'1-O s'hagués pagat amb diners públics. En qualsevol cas, la Guàrdia Civil ha xifrat en 1,9 milions els diners presumptament malversats pel Govern. (<https://www.naciodigital.cat/noticia/169340/judici/1-o/guia/no/perdre>)

4. Presó preventiva per evitar la investidura de Turull

Jordi Turull, al ple d'investidura del març de l'any passat Foto: Adrià Costa

El 21 de març del 2018, el Suprem va citar a declarar els exconsellers Jordi Turull, Josep Rull, Dolors Bassa i Raül Romeva, l'expresidenta del Parlament Carme Forcadell i la secretària general d'ERC, Marta Rovira (<https://www.naciodigital.cat/noticia/150956/suprem/cita/turull/diputats/investigats/revisar/si/envia/preso>) -que llavors s'exiliaria- per estudiar si els enviava a la presó. Tots ells eren diputats i estaven en llibertat provisional -menys Rovira- després de pagar les respectives fiances. La citació va ser amb caràcter exprés, un fet que suscita una nova ombra sobre la instrucció, ja que es va realitzar amb tan sols dos dies d'antelació i havent d'anar a Madrid, justament abans del debat d'investidura al Parlament on Turull (<https://www.naciodigital.cat/noticia/151078/minut/minut/aixi/estat/investidura/fallida/jordi/turull/pag/inaminutaminut/3>) havia de ser proclamat nou president de la Generalitat. Finalment això no va poder ser així pel vot contrari de la CUP. Només acabar el ple, l'exconseller va anar en furgoneta cap a Madrid.

5. Una presó provisional qüestionada

Manifestants a l'exterior de la presó de Lledoners Foto: Josep M. Montaner

La presó preventiva és una mesura cautelar privativa de llibertat que sempre ha generat debat. Encara més, però, quan la seva aplicació és tan qüestionada com ha estat en aquest cas, sobretot des del sobiranisme i les defenses. L'adequació legal d'aplicar-la en determinats casos, i de no fer-ho en d'altres, ha comportat diverses crítiques del món penal així com d'entitats de drets humans. Es tracta d'una mesura altament restrictiva que ha d'estar molt ben justificada, ja que vulnera un dret fonamental, com és el de la llibertat. Els supòsits per aplicar-la han de justificar-se per un risc de fuga que posi en perill el compliment de la pena, la reiteració delictiva amb forts indicis de culpabilitat i el perill de destrucció de proves.

El fet que Jordi Turull, Josep Rull, Dolors Bassa, Raül Romeva i Carme Forcadell fossin deixats en llibertat i posteriorment empresonats, havent-se presentat a declarar al Suprem pagat la fiança i havent comparegut diàriament davant del jutge és, en aquest aspecte, poc justificable de la presó preventiva. Més encara ha estat mantenir-la, quan alguns d'ells van abandonar l'acta de diputats. En declaracions a **NacióDigital**, l'advocat penalista Lluís Batlló considerava que aquesta mesura -en el cas concret dels líders sobiranistes- no tenia sentit (<https://www.naciodigital.cat/noticia/153978/linies/vermelles/preso/provisional/abus/200/dies/entre/reixes>), i denunciava que la instrucció estava plena de "petites disfuncions". Una d'aquestes, i tal com ho admetia en una última interlocutòria el Tribunal Suprem aquest gener, (<https://www.naciodigital.cat/noticia/172093/suprem/justifica/preso/dels/liders/proces/perque/incrementat/risc/fuga>) el fet de tenir en compte els moviments polítics que hi ha a l'exili -el Consell de la República, per exemple- per justificar aquesta presó.

6. La presó en centres madrilenys xoca amb l'ONU, Europa i amb la pròpia Constitució

Roger Torrent, entrant a Estremera Foto: ACN

La situació de presó preventiva des de fa més d'un any és insostenible, segons han assegurat molts experts aquests últims mesos. A banda, també és difícil de justificar haver mantingut empresonats els líders independentistes en presons espanyoles durant bona part de la instrucció, complicant així el contacte amb les famílies i els fills, en molts casos de pocs anys d'edat.

Aquest allargament de la presó preventiva fora de Catalunya xoca amb allò que estableix l'ONU, el Consell d'Europa, el dret penitenciari de la Unió Europea i la legislació espanyola, que deixen clar que els presos -en preventiva o amb una condemna per complir- han d'estar en centres tan a prop com sigui possible del seu lloc de residència les seves famílies. Ho explicava Iñaki Rivera Beiras en un article de l'abril de l'any passat a *eldiario.es*

(https://www.eldiario.es/contrapoder/Derecho-prision-cercana-residencia-familiar_6_764733530.html).

El Tribunal Suprem va trigar més de sis mesos a permetre l'acostament dels presos independentistes a presons catalanes.

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/157207/llarena/deixa/mans/govern/espanyol/trasllat/dels/presos/politics/catalunya>) Va ser ja amb el govern del PSOE, que ho va vendre com un ?gest? amb l'independentisme, que es va encarregar de dir-li que, més que un gest, era complir la llei.

7. Llarena, un jutge imparcial?

El magistrat del Suprem, Pablo Llarena, amb el rei d'Espanya Felip VI. Foto: ACN

La figura de Pablo Llarena ha estat molt qüestionada durant la instrucció del cas. Malgrat ser considerat en un principi un jutge de prestigi i de tarannà més progressista que no pas la jutgessa que primer va veure el cas a l'Audiència Nacional, Carmen Lamela, les decisions que ha pres aquests últims mesos i certs comportaments l'han posat a l'ull de l'huracà. Els presos han presentat diverses recusacions contra ell perquè no el consideren imparcial, però no n'ha prosperat cap.

A l'exili també s'han enfrontat a Llarena. Els dirigents residents a l'estranger van presentar una querrela contra ell per haver parlat del cas que instruïa fora de la seva jurisdicció, (<https://www.naciodigital.cat/noticia/156489/querella/puigdemont/consellers/exili/contra/llarena/belgica>) en una conferència el febrer de l'any passat a Oviedo. Concretament, va dir que els empresonats catalans no eren presos polítics perquè havien comès presumptament uns delictes "que apareixen recollits al codi penal" i que es poden investigar. Segons les defenses dels líders independentistes a l'exili, Llarena va actuar "fora de la seva jurisdicció" i això es motiu per iniciar un procediment penal contra ell. Ara per ara, aquesta querrela està congelada almenys fins a finals d'aquest any.

8. Euroordres a la carta

Pablo Llarena, en una conferència Foto: Europa Press

La gestió de les euroordres també ha estat molt criticada. Les primeres van ser emeses per la jutgessa Lamela (<https://www.naciodigital.cat/noticia/141958/audiencia/nacional/ordena/detenir/puigdemont/belgica>) des de l'Audiència Nacional i tots els afectats -Carles Puigdemont, Toni Comín, Meritxell Serret, Clara Ponsatí i Lluís Puig- es van presentar davant la justícia, que va acordar deixar-los en llibertat amb mesures cautelars. Quan el cas va saltar al Suprem, Pablo Llarena va decidir retirar-les. Al maig de l'any passat, el jutge instructor del Suprem les va reactivar quan Puigdemont va ser detingut a Alemanya. Puigdemont, que va passar 12 dies a la presó, va comparèixer davant la justícia de Schleswig-Holstein, que va acordar deixar-lo en llibertat amb mesures cautelars (<https://www.naciodigital.cat/noticia/152132/puigdemont/llibertat/es/moment/fer/politica>) i, finalment, va acceptar l'extradició per malversació però va rebutjar la rebel·lió. (<https://www.naciodigital.cat/noticia/159173/alemanya/accepta/extradir/puigdemont/malversacio>)

Això volia dir que, en cas d'acceptar l'extradició, el Suprem només podia jutjar Puigdemont per malversació, i no per rebel·lió, com la resta dels seus consellers. Al juliol, després del revés d'Alemanya, Llarena va decidir retirar les euroordres contra Puigdemont i la resta d'exiliats, (<https://www.naciodigital.cat/noticia/159249/llarena/renuncia/extradicio/puigdemont/resta/exiliats/d/espres/reves/alemanya>) per evitar que la seva instrucció -molt qüestionada internament- trontollés encara més havent de jutjar una part dels acusats per delictes menors que la resta. La decisió de Llarena, però, va generar molts dubtes, perquè a la pràctica renuncia a perseguir el que ell mateix considera un delictes. A dia d'avui, els exiliats poden moure's lliurement per tot el món menys per

territori espanyol.

9. La inacció del TC fins la vaga de fam

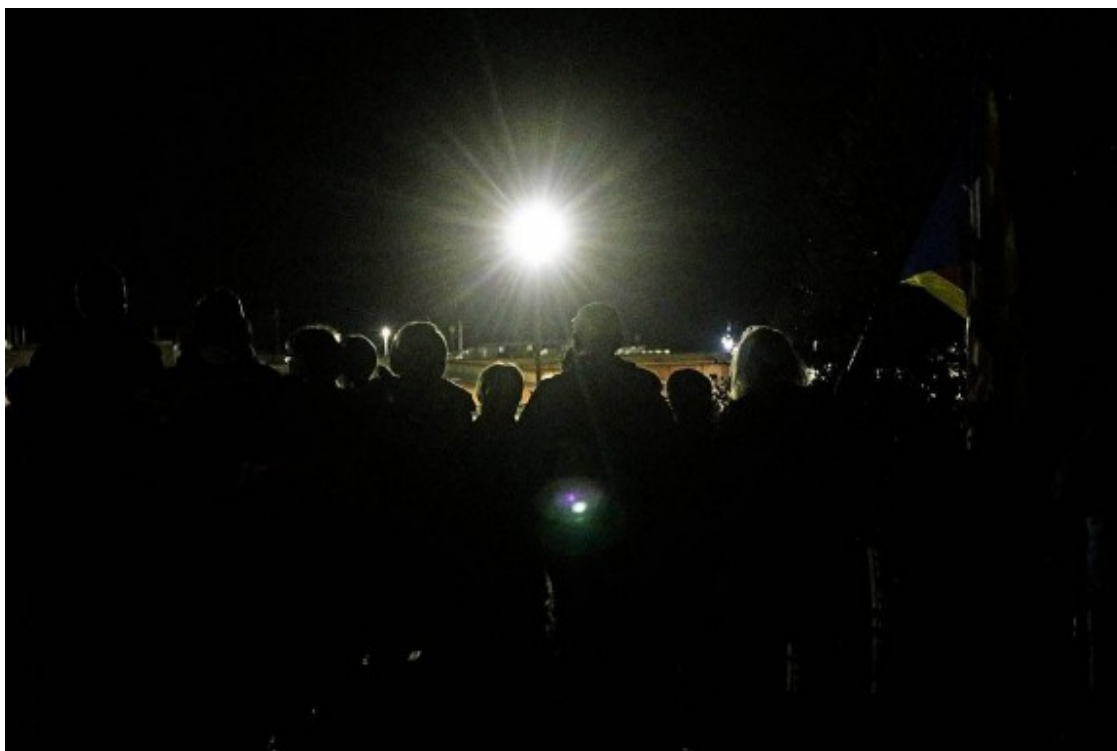

Els presos polítics de Lledoners Foto: Imatge cedida per Òmnium Cultural

Quin és el preu que s'ha de pagar per activar el Tribunal Constitucional? Jordi Sànchez, Jordi Turull, Joaquim Forn i Josep Rull ho tenien clar. Els passats 1 i 3 de desembre van iniciar una vaga de fam (<https://www.naciodigital.cat/noticia/168017/sanchez/turull/inicien/vaga/fam>) com a forma de protesta pacífica, que va acabar tres setmanes després, (<https://www.naciodigital.cat/noticia/169497/sanchez/rull/turull/forn/abandonen/vaga/fam>) justament quan el TC va començar a donar resposta a bona part dels recursos d'empara que havien interposat les seves defenses. Els presos denunciaven la lentitud del Constitucional i, després de la vaga de fam, el tribunal va començar a respondre.

L'acció, marcadament política per part dels presos, pretenia remoure consciències a Espanya i Europa, i activar -des de la pressió social interna, però també internacional (<https://www.naciodigital.cat/noticia/169278/presos/vaga/fam/envien/carta/liders/europeus/denunciar/bloqueig/tc>) - els mecanismes legals que desencallessin la situació. No obstant això, els vaguistes van considerar "lamentable" haver hagut d'interpel·lar la justícia espanyola amb una acció "tan extrema com una vaga de fam", per denunciar el que consideraven una plena vulneració de drets durant la presó preventiva i en plena instrucció.

10. El TC es pren amb calma la presó preventiva

Un grup d'independentistes a l'exterior de la presó de Lledoners Foto: Albert Alemany

La vaga de fam va fer reaccionar lleugerament el Constitucional, però l'alt tribunal no tindrà cap pressa a l'hora de resoldre els recursos sobre la presó preventiva dels dirigents independentistes. En l'últim ple va renunciar a pronunciar-se sobre la qüestió malgrat que la previsió era que els magistrats continuessin deliberant sobre el primer dels recursos, el d'Oriol Junqueras, i que abordessin el tema en el ple del 29 de gener.

El TC, però, no té previst analitzar-ho fins al judici. Davant d'això, l'advocat d'Oriol Junqueras, Andreu Van den Eynde, ja ha anunciat que estudiarà portar el cas al Tribunal Europeu dels Drets Humans davant la "no efectivitat" dels recursos al TC i per evitar un "dany irreparable" que suposa posposar la resolució del recurs.